

STORTINGET

Innst. 52 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:223 S (2017–2018)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Lars Haltbrekken og Freddy André Øvstegård om skolegang for ungdom med endelig avslag på asylsøknad

---

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendring, slik at retten til videregående opplæring for ungdom med endelig avslag på asylsøknad, gjelder fram til utsendelsesdato.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Martin Henriksen, Nina Sandberg og Torstein Tvedt Solberg, fra Høyre, Kent Gudmundsen, Turid Kristensen, Marianne Synnes og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Fremskrittspartiet, Stine Margrethe Knutsdatter Olsen og lederen Roy Steffensen, fra Senterpartiet, Marit Arnstad og Marit Knutsdatter Strand, fra Sosialistisk Venstreparti, Mona Fagerås, fra Venstre, Guri Melby, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, viser til Representantforslag 8:223 S (2017–2018) om skolegang for ungdom med endelig avslag på asylsøknad.

Kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner har uttalt seg om forslaget i brev av 31. mai 2018. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen avholdt åpen høring i saken 18. oktober 2018, hvor Redd Barna, Press, Norges Røde Kors, NOAS, Barneombudet, Elevorganisasjonen, Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund og Norsk Lektorlag deltok. I tillegg sendte Jussbuss skriftlig innspill. Høringsinstansene var enige i at lovverket bør endres slik at elever som har fått avslag på asylsøknaden, skal få rett til skoleplass frem til utsendelsesdatoen.

Komiteen viser til at det kom frem i høringen at fylkeskommunene praktiserer dette forskjellig, men at de fleste gir elevene rett til skoleplass frem til utsendelsesdatoen.

Komiteen viser til at lovverket i 2014 ble endret slik at ungdom mellom 16 og 18 år som søker oppholdstillatelse i Norge, fikk en lovfestet rett til grunnskoleopplæring eller videregående opplæring. Komiteen mener at dette er viktig da utdanning er av stor betydning uavhengig av om barnet får oppholdstillatelse eller ikke.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, viser til at det kan foreligge gode grunner for å sikre en enhetlig praksis. Det kom også frem i høringen at forslaget kun vil omfatte om lag 70 elever i Norge.

Flertallet viser til Fafo-rapporten «Normalitet i limbo. Asylbarn med endelig avslag», hvor det påpekes at:

«Mangel på slik mulighet kan føre til store sosiale og psykosomatiske problemer. Ungdommene havner fort i samme passivitet som foreldrene, der statusen som

avvist asylsøker blir den dominerende identiteten. I dag er tilgang til videre utdanning avhengig av de enkelte kommunenes og de enkelte skolenes avgjørelser. Det betyr at alle ikke har lik rett til utdanning, noe som naturlig nok kan oppleves som svært urettferdig. Vi mener at tilgang til videre utdanning, som tilgang til barnehager, skal være regulert på lik linje med barnas rett til grunnskoleopplæring. Mulighet til skolegang forbedrer barnas psykiske helse og forbereder unge mennesker til en framtid – om denne nå skal leves i Norge eller i hjemlandet. Det kan antas at man har kalkulert med at å miste muligheten til videregående utdanning har skullet fungere som et returmotiverende tiltak. Som forskning har vist, har slike tiltak liten ønsket effekt (Valenta et al. 2010).»

Flertallet viser til at det kan foreligge gode grunner for at barn og unge som har fått endelig avslag, men som fremdeles ikke er sendt ut, skal få rett til skolegang. Utdanning er viktig for den enkelte, uavhengig av om man får opphold i Norge eller ikke. Flertallet viser også til at det ofte foreligger forhold som er utenfor den enkeltes kontroll knyttet til når utsendelsesdato fastsettes. Dette kan derfor tale for at man bør vurdere å gi rett til skolegang frem til utsendelsesdato.

Flertallet viser til Barnekonvensjonen artikkel 28, som sier at alle barn har rett på skolegang, herunder også å få fullført skolegang. Barnekonvensjonens artikkel 2 understreker at ingen barn skal diskrimineres. Lovavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet (daværende Justis- og politidepartementet) uttalte i 2010 følgende:

«Å avskjære barn i aldersgruppen 16-18 år som enten søker opphold i Norge eller ulovlig oppholder seg her fra disse ytelsene, innebærer trolig en forskjellsbehandling i strid med BK artikkel 2 nr. 1 sammenholdt med artikkel 28 nr. 1, såfremt det er tale om opphold som sannsynligvis vil være langvarig.»

Flertallet viser også til EUs mottaksdirektiv artikkel 14, som påpeker at medlemslandene er forpliktet til å gi samme utdanningstilbud til mindreårige med avslag på asylsøknaden frem til utsendelse. Flertallet viser til at Norge ikke er forpliktet til å følge dette direktivet, men mener at det kan foreligge gode grunner for at Norge også bør følge direktivet.

Flertallet viser til at det etter dette kan være grunnlag for å vurdere å endre dagens regelverk.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre er opptatt av å gi et godt tilbud til flyktninger og asylsøkere som skal skape seg en framtid i Norge. Et av de viktigste områdene for vellykket integrering er utdanning og språkundervisning for flyktninger og asylsøkere. Disse medlemmer vil i dette arbeidet prioritere å legge forholdene til rette for flyktninger og asylsøkere med lovlig opphold.

Disse medlemmer vil ellers vise til regjeringsplattformen, hvor det er enighet om å bedre tilbudet til enslige mindreårige med midlertidig opphold gjennom opplæring som er relevant ved retur, for eksempel gjennom tilpasset videregående opplæring.

Disse medlemmer vil påpeke at flyktninger og asylsøkere som får endelig avslag på asylsøknaden, har plikt til å forlate landet innen utløpet av utreisefristen. Disse medlemmer mener derfor det er feil å gi denne gruppen rett til ordinær opplæring etter opplæringsloven. Noen av disse ungdommene kan av ulike grunner likevel ikke returnere umiddelbart etter endelig avslag. Det er derfor ønskelig at disse ungdommene får en meningsfull hverdag og muligheter til returforberedende aktivitets- eller opplæringstilbud fram til utreisedato, forutsatt at de aktivt samarbeider om retur.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag til vedtak:

«Stortinget ber regjeringen foreta en vurdering av hvordan kommuner og fylkeskommuner kan bidra til relevante, returforberedende aktivitets- eller opplæringstilbud for mindreårige ungdommer med endelig avslag på asylsøknad fram til utreisedato, forutsatt at de involverte aktivt samarbeider om retur, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at ungdom i alderen 16–18 år som søkte om oppholdstillatelse i 2014, fikk rett til videregående opplæring mens søknaden behandles. Denne retten opphører i dag ved vedtak om endelig avslag. Barn i skolepliktig alder har rett til opplæring i grunnskolen uavhengig av oppholdsstatus.

Disse medlemmer vil understreke at personer som får endelig avslag på asylsøknaden, har plikt til å forlate landet. Erfaringsmessig er det svært få land det ikke er mulig å reise tilbake til dersom de involverte selv medvirker. Personer som har fått avslag på asylsøknaden, har lovlig opphold i landet fram til utreisefrist. Elever i alderen 16–18 år er mindreårige og bestemmer derfor ikke over egen livssituasjon, men målet om rask retur er særlig viktig for å bidra til at barn ikke lever lenge i en situasjon som oppleves som uavklart.

Disse medlemmer mener retten til opplæring for ungdom i alderen 16–18 år bør vurderes å gjelde frem til utreisefrist når de involverte samarbeider med myndighetene om retur. I de fleste tilfeller vil det gå kort tid mellom endelig avslag på søknad om opphold og utreisefrist, men i noen tilfeller dreier dette seg om et lengre tidsrom av grunner som er utenfor de involvertes kontroll.

Uavhengig av tidsrommet det er snakk om, er muligheten til å fortsette videregående opplæring viktig for at de aktuelle ungdommene skal få beholde trygge ram-

mer i hverdagen i en krevende livssituasjon. At det samarbeides om frivillig retur, må være en forutsetning for muligheten til å fortsette i videregående opplæring fram til utreisefrist. I dette inngår tilfeller hvor de er i en reell prosess for å ordne frivillig retur, men hvor dette vil ta lengre tid enn den opprinnelige utreisefristen grunnet forhold utenfor de involvertes kontroll. Opplæringen bør tilpasses slik at den også er returforberedende.

Disse medlemmer mener relevant aktivitetstilbud og returforberedende opplæring for mindreårige som allerede er elever i videregående opplæring, bør være muligheten til å fortsette denne opplæringen samme sted, gitt at andre forutsetninger som for eksempel oppholdssted tillater dette. Disse medlemmer ber regjeringen presisere i regelverket at fylkeskommuner har adgang til å gi mindreårige elever med endelig avslag mulighet til å fortsette opplæringen fram til utreisefrist, forutsatt at de involverte samarbeider om retur.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gi en vurdering av hvordan man kan sikre at mindreårige med endelig avslag på asylsøknad får fortsette påbegynt videregående opplæring fram til utreisefrist, forutsatt at de involverte samarbeider om retur. Opplæringen bør være tilpasset slik at den er returforberedende.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti vil vise til at ungdom som i dag har fått endelig avslag på asylsøknaden sin, ikke har garanti for at de kan få gå på skolen fram til de blir utsendt. Disse medlemmer mener dette strider mot FNs barnekonvensjon, som slår fast at barn og unge har rett til utdanning. Videregående utdanning er en del av det trettenårige skoleløpet i Norge, og Norge har derfor ansvar for å tilby utdanning for ungdom som oppholder seg innenfor våre grenser, uavhengig av om de har fått endelig avslag eller ikke. Dette er også i samsvar med konklusjonen i utredningen som dr. juris Karl Harald Søvig ved Universitetet i Bergen tidligere har gjort på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet. Disse medlemmer vil vise til at så lenge fylkeskommunene ikke er pålagt å tilby disse sårbare ungdommene opplæring mens de venter på utsendelse, fører det til en uheldig forskjellsbehandling. Disse medlemmer er enig med Elevorganisasjonen, som i sitt hørings svar skriver:

«Å følge eller bryte internasjonale lover skal ikke være et valg man kan ta, og fylket du befinner deg i skal ikke være avgjørende for om du får gå på skole eller ikke.»

Disse medlemmer vil dessuten vise til at Redd Barnas ungdomsorganisasjon, Press, anslår at dette gjel-

der omtrent 60–70 ungdommer på landsbasis, som er spredt ut på mottak i hele landet. Forutsatt at disse ungdommene får fortsette i undervisningssituasjonen de var i før de fikk endelig avslag, vil det koste om lag 11,5 mill. kroner å gi dem skoleplass. Kostnadene er små, men rammer hardt de ungdommene som fratas muligheten til opplæring og en meningsfull hverdag mens de venter på utsendelse – noe som kan ta opptil flere år. Enslige asylsøkende barn oppfatter gjerne skolen som sin viktigste arena for både læring og for sosialisering med jevnaldrende. Disse medlemmer vil i den forbindelse også vise til Fafos rapport «Normalitet i limbo», som konkluderer med at mangel på utdanningsmuligheter fører til store psykiske belastninger. Forslaget om å utvide utdanningstilbudet for asylsøkere også til videregående skole kan derfor være et viktig tiltak for å ivareta ungdommenes psykiske helse. Disse medlemmer vil understreke at for barn og ungdom som bor og oppholder seg på asylmottak, vil et skoletilbud bidra til å gjøre hverdagen bedre i den tiden de oppholder seg i Norge. Opplæring kan dessuten være en god hjelp for dem i det livet de skal møte etter utsendelse. Disse medlemmer mener Utdanningsforbundets høringsnotat uttrykker dette godt:

«De unge enslige asylsøkerne uten oppholdsrett går en uviss framtid i møte. De får bli i Norge til de er 18 år, for etter den tid anses de for å være voksne og må kunne ta vare på seg selv. Disse ungdommene skal starte et liv et annet sted. Det viktigste vi kan gi dem på veien er skolegang. Det gir kompetanse, det gir rammer rundt en usikker framtid og det kan gi håp.»

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendring, slik at retten til videregående opplæring for ungdom med endelig avslag på asylsøknad gjelder fram til utsendelsesdato.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen gi en vurdering av hvordan man kan sikre at mindreårige med endelig avslag på asylsøknad får fortsette påbegynt videregående opplæring fram til utreisefrist, forutsatt at de involverte samarbeider om retur. Opplæringen bør være tilpasset slik at den er returforberedende.

Forslag fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti:*Forslag 2*

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lov-
endring, slik at retten til videregående opplæring for
ungdom med endelig avslag på asylsøknad gjelder fram
til utsendelsesdato.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens med-
lemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

Komiteen viser til representantforslaget og rår
Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen foreta en vurdering av
hvordan kommuner og fylkeskommuner kan bidra til
relevante, returforberedende aktivitets- eller opp-
læringstilbud for mindreårige ungdommer med endelig
avslag på asylsøknad fram til utreisedato, forutsatt at de
involverte aktivt samarbeider om retur, og komme til-
bake til Stortinget på egnet måte.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 13. november 2018

Roy Steffensen

leder

Hans Fredrik Grøvan

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Kunnskapsdepartementet v/statsråd Jan Tore Sanner til utdannings- og forskningskomiteen, datert 31. mai 2018****Representantforslag nr. 223 S (2017-2018) om skolegang for ungdom med endelig avslag på asylsøknad**

Jeg viser til representantforslaget fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Lars Haltbrekken og Freddy André Øvstegård om skolegang for ungdom med endelig avslag på asylsøknad.

I 2014 innførte regjeringen en lovfestet rett til videregående opplæring eller grunnskoleopplæring for ungdom mellom 16 og 18 som søker oppholdstillatelse i Norge. For ungdom som søker asyl, men som får avslag på søknaden, gjelder retten til videregående opplæring eller grunnskoleopplæring frem til dato for endelig vedtak. Enslige mindreårige asylsøkere kan få tidsbegrenset oppholdstillatelse fram til de blir 18 år. Da har de lovlig opphold i denne perioden og rett til opplæring så lenge det lovlige oppholdet varer.

Retten til videregående opplæring gjelder ikke for ungdom uten lovlig opphold i Norge. Ved innføringen av retten ble det lagt vekt på å finne en balanse mellom hensynet til den enkeltes behov for opplæring og andre viktige samfunnshensyn, slik som innvandringsregulerende hensyn.

Enslige mindreårige asylsøkere med midlertidig opphold er i en sårbar situasjon og det er viktig at disse får et godt tilbud mens de er i Norge. I Jeløya-plattformen står det at regjeringen vil «bedre tilbudet til enslige mindreårige med midlertidig opphold gjennom styrket innsats for oppsporing av familie, og opplæring som er relevant ved retur, for eksempel gjennom tilpasset videregående opplæring.» Regjeringen arbeider med å se på hvilke tiltak som bør gjøres for denne gruppen.

